

מסורתי חדשני

קטורה הוא קיבוץ של שילובים: שילוב של אורח חיים שיתופי, קצת כמו לפני שנות אלף, עם מבנה תעסוקה חדשני. מסע בקיבוצים שיתופיים "ממעמד הביניים", בניסיון ללמוד איך זורמים נגד הרוח, גם כשלא גדולים וחזקים. פרק ב: קטורה

קטורה. שדות סולריים לנצח

איילת אשחר. בנים מתחילים לחזור

איילת אשחר (44, בת מבוא חמה), מוד כירה משותפת בקטורה, יחד עם סנדי אוסמן, מדברת "משמעות ואתגרים". אולי זה בגלל החיים בערבה. כאשר כולם מושכים למרכז, מי שחי בערבה צריך סיבוב. "כשבגרת והלכתי ללמוד פסיכולוגיה באוניברסיטה", אומרת איילת, שנכנסה זה עתה להארכת קדנציה, "לא הייתי בטוחה שאחזור להיות קיבוצניקית, אבל בן זוגי מיכה, שאיננו בן קיבוץ, רצה שננסה. כך הגענו לקטורה. בשבילי, הקיבוץ הוא חיפוש מתמיד של דרך משוכללת ומשמעותית. זה חי, דינמי ומתפתח, יש לי שותפים בקטורה לדיון על פיתוח מתמיד של הרעיון השיתופי. תחושתה היא שאנחנו כאן בשביל משהו בעל משמעות." לצד היותה מזכירה בחצי משרה, עובדת איילת במערכת החינוך.

שדות זה שדות סולריים

קטורה (161 חברים) החל את דרכו כהיאחזות נח"ל בשנת 1971 והפך לקיבוץ ב-1973. הוא קם בתקופה שרוב משאבי ההתיישבות של ממשלת המערך הופנו לבקעה, לגולן ולפתחת רפיה. משהו נזכר שגם הערבה ריקה וגם שצריך להציע מקום התיישבות לבוגרי התנועות המסורתיות והרפורמיות בארה"ב, שהעדיפו להתיישב בתחומי הקו הירוק. כך, ליד קטורה, קמו גם יהל ולטון.

מבחינת מבנה התעסוקה, קטורה הוא קיבוץ מעניין. זה נכון גם להרכב האוכלוסייה, המשלב מסורתיות וחילוניים. השדות שלנו, אומרת איילת, הם בעיקר שדות סולריים ומספרת על "ערבה פאואר קומפני", מפעל לייצור חשמל סולרי, שהקיבוץ שותף בו. מפעל חדשני אחר, הוא מפעל האצות "אלגאטק", המפיק חומרים נוגדי חמצון, גם הוא בבעלות חלקית של קטורה. "קשה לקיבוץ קטן להיות בעלים מלאים של עסקים גדולים" אומרת איילת, ומציינת כי כיום הקיבוץ מפתח עסק חדשני נוסף, המשלב הייטק וכימיה.

בתוך הקיבוץ פועל מכון ערבה ללימודי הסביבה, שלומדים בו פלסטינים, ירדנים, ישראלים – ערבים ויהודים – וסטודנטים מחו"ל. המכון הוקם על ידי חברי קטורה והיום מתנהל כעמותה נפרדת מן הקיבוץ. עוד יש בקיבוץ הנהלת השבונות שנותנת שירותים החוצה ומאסה לא קטנה של עובדי חוץ.

ענף ייחודי אחר הוא של תיירות חינוכית שסביבה יש חררי אירוח, אליהם באים גם אורחים "רגילים" מן הארץ ומחו"ל. מקור הענף הזה הוא כספי פרס שהקיבוץ קיבל מהכנסת, על קיום קהילה משותפת לחיי לונים ומסורתיים, תוך שמירה על סובלנות ופלורליזם.

איילת אשחר: "החברים המסורתיים, שאינם הרוב, קרובים בדרכם לתנועה הקוֹנסרבטיבית. ברשות הכלל אנחנו שומרים שבת וכשרות, ברשות הפרט איש באמונתו יחיה, אבל תוך התחשבות. השבת אצלנו

מתנהלת באופן הנכון לקהילה מעורבת. יש לנו בית כנסת פעיל שמגיעה אליו קבוצה שהיינו רוצים לחזק. סביבו יש התאגדות של כל הקהילה. ישנה ועדת מסורת שאחראית על שימור הפלורליזם."

יש גם חקלאות?

"בעיקר תמרים. יש גם מטע ניסיוני שבוהן אמיתות גידולים בתנאי מדבר ומים מליחים בניהולה של חברת הקיבוץ ד"ר איליין סול-ווי, שזכתה בפרס בן גוריון על מפעל חיים. שטחי הגד"ש שלנו מושכרים לגורם חיצוני."

חמש שנות תושבות לבנים

בקטורה קוראים לקליטה "קליטה", לא "צמיחה דמוגרפית", ומחפשים פוטנציאל כדי להשאיר את הבנים כחברים. איילת: "אנחנו עושים מאמצים גדולים בנושא הקליטה, כולל בכנייה, גם בשביל בנים וגם בשביל נקלטים מן החוץ. אנחנו מאוד אקטיביים בחיפוש נקלטים לקיבוץ שיתופי. זה לא מובן מאליו שאנשים ירצו בחיים האלה. מעניין אותי למצוא את הדברים שבשבילם שווה וחשוב להיות כאן, ולחזקם. כך תהיה תחושת אתגר לצעירים. לחיים ולצמיחה בקיבוץ יש יתרונות ומשמעות, אם זה ביוזמה כלכלית או חברתית. לעסק חדש שעובד עם גב וקבוצה יש יותר סיכוי. ההכנסות מתעשייה פרטית אוכלוסייה בקיבוץ, בהשוואה לכלל הארץ, מוכיחות זאת. אנשים שמחפשים חברה הוגנת וצודקת יותר – אינני אומרת מושלמת – ימצאו אותה כאן. מאיה שפיר מהמטה השי"תופי, יוזמת חיבור של התנועה הקיבוצית לתנועה הקואופרטיבית ולחברה הישראלית ככלל, זה דבר בעל פוטנציאל שיכול להועיל

לרבים בחברה הישראלית: בשיכון, צרכנות, בנקאות וכד'. אם נצליח להיות רלוונטיים לסביבה ולהוכיח שיש לנו בשורה החוצה, זה יכול לעודד צעירים להצטרף."

היעדים הנשגבים האלה מחזירים בנים לקטורה?

"בנים התחילו לחזור סופסוף. הרוב מגיעים עים תחילה לתושבות. אנחנו מאפשרים חמש שנות תושבות לבנים. לקח לנו זמן לגבש את הרעיון הזה. הבנים הראשונים שנכנסו למסלול זה, נמצאים עכשיו בהליך קליטה לחברות. התושבות ככלל תחומה אצלנו בזמן. בקטורה חיים 'בקבע' רק חברים, התושבות היא זמנית ומוגבלת בהיקפה. היא נובעת מאילוץ וגם נותנת הודמנות. אנחנו מחפשים התחדשות בתוך השיתופיות ושמחים שיש לנו כאן לא מעט צעירים בעמדות מפתח, לצד הוותיקים. העברת המקל מתבצעת יפה. זה דורש תחזוקה. לי למשל, לא כל כך מורא צאים מחליף/ה ואנחנו דנים על איך לקדם את זה. שאלות כמו מוטיבציה ומניעים לת"רומה לכלל נמצאות על סדר היום. מה שני"עשה, זה מה שיהיה לנו."

אתם ערוכים ליציאה לפנסיה של חברים?

"מחצית מתוך 161 החברים, הם בגיל 50 ויותר. אנו נערכים לכך שהרבה חברים יגיעו בבת אחת לגיל פנסיה, מבחינת קליטה למילוי השורות, מבחינה כלכלית, בריאות, תשתיות ושיכון. הגיל השלישי קשור לא תגר של קיום חברה רווחה בקיבוץ. אנחנו שואפים להיות קהילה תומכת, המקיימת ערכות הדדית גבוהה ומקווה שנוכל לממש זאת גם בגיל השלישי."

משייכים את החבר

אני שואל את איילת לגבי רוחות השי-

חדר אוכל?

"יש עשרים ארוחות בשבוע בחדר אוכל. הוא פתוח מלא, זולת שבת בבוקר. אנחנו נמ"צאים בתהליך שיפור של המזון וגם בבדיקה אם להפריט אותו. היום הוא לא מופרט."

יש בונוסים לחברים?

"ארבעים שנה לא היו בונוסים. שמחנו לגמור מאוזנים. עברנו כולנו ביחד והתנהלנו נו בהירות. כשיש רווחים, אחוז מסוים הולך לתקציבי החברים, אבל העיקר הולך למטרות ציבוריות משותפות. זה צריך לשרת מטרות חברתיות גדולות לפני החלוקה לחברים. אין כאן תמריצים כספיים בכלל, יש הערכה וגיבוי."

הפרטנו חלק מסעיפי התקציב: חוגים מסוימים, קוסמטיקה, דברים כאלה. חבר שרוצה ללמוד באוניברסיטה, זה רק דרך הקיבוץ. אין לימודים גבוהים בתשלום פרטי. גם אין רכב פרטי ואין הרחבה פרטית של בתים מעבר לגודל הסטנדרטי שקבע הקיבוץ."